

Výdaje na ochranu životního prostředí vykazují rostoucí trend

Investiční a neinvestiční výdaje na ochranu životního prostředí patří mezi poměrně rozšířené a často používané ukazatele péče o životní prostředí.

První data v této oblasti má ČSÚ z roku 1986 díky zařazení oddílu o investicích na ochranu životního prostředí do výkazu Iv 2-01. Během dalších let prošlo zjišťování ještě mnoha změnami. Tu nejvýraznější přinesl rok 2002.

Evropská metodika

Úřad se zapojil do projektu Evropské unie a při té příležitosti byla provedena analýza statistiky výdajů na ochranu životního prostředí v České republice. Při té se zjistilo, že kromě nákladů na pořízení dlouhodobého hmotného

majetku, nejsou k dispozici další požadované ukazatele. Tato skutečnost byla podnětem k vývoji nového samostatného výkazu ŽP 1-01, který byl zaměřen nejen na zjišťování investic, ale i neinvestičních výdajů a ostatních potřebných ukazatelů financování ochrany životního prostředí v zemi. Při jeho tvorbě se také přihlíželo k potřebám reportingu do Eurostatu, k možnostem zpracování a k možnostem účetních systémů na mikroekonomické úrovni. Původně byly tímto výkazem zjišťovány údaje pouze od podnikového sektoru. Od veřejného sekto-

ru (který byl obesílán výkazem VI 1-01 a jehož součástí byl i oddíl o investicích na ochranu životního prostředí) ČSÚ získával informace pouze o investičních výdajích. Od roku 2006 však došlo k sjednocení výkaznické povinnosti. Důležité je, že novým výkazem začal ČSÚ získávat také údaje o ekonomickém přínosu z aktivit na ochranu životního prostředí.

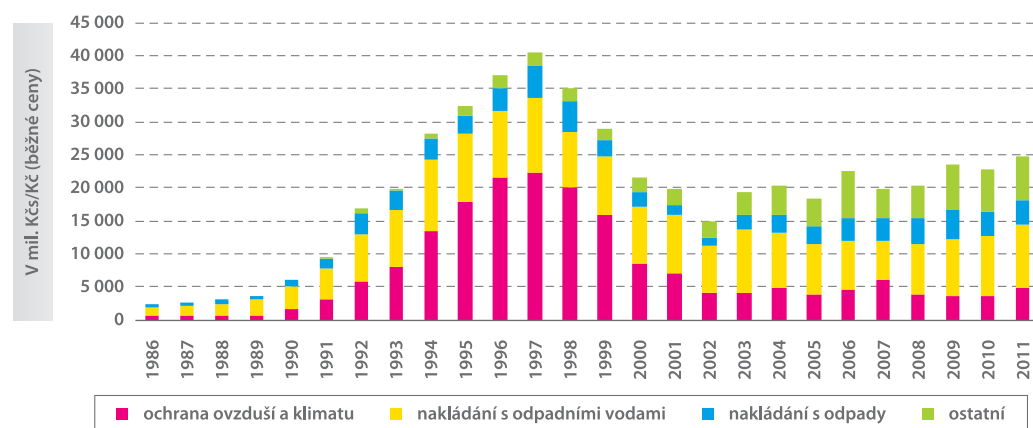
Od počátku 90. let, v návaznosti na hlavní cíle státní politiky životního prostředí a v návaznosti na novou legislativu v této oblasti, došlo k významnému zvýšení prostředků vynakládaných na ochranu

životního prostředí. Investice do oblasti ochrany ovzduší a klimatu v letech 1995 až 1998 představovaly více než 50 % z celkového objemu environmentálně zaměřených investic. Tento trend skončil koncem 90. let. Rok 1998 byl totiž konečným termínem pro realizaci environmentálních doplňků požadovaných zákonem (zákon č. 309/1991 Sb., ze dne 9. 7. 1991 o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami). Od roku 2000 do současné doby se objemy investic na ochranu životního prostředí ustálily každoročně kolem hodnoty 20 mld. Kč.

Po přičtení neinvestičních výdajů k investicím dostaneme celkové výdaje na ochranu životního prostředí v České republice, které v období 2003 až 2011 vykazují rostoucí trend.

Pro porovnání zemí v rámci EU je důležitým ukazatelem podíl výdajů na ochranu životního prostředí na hrubém domácím produktu, který v posledních letech zaznamenal mírně rostoucí trend. Pohybuje se mezi 1,6 až 2,2 %, což je dobře patrné z grafu 3.

Graf 1 | Investice na ochranu životního prostředí

Investice na ochranu životního prostředí se definují jako veškeré **investiční výdaje**, které se vztahují k činnostem na ochranu životního prostředí. Jejich hlavním cílem je shromažďovat, nakládat, monitorovat a kontrolovat, snižovat objem, předcházet nebo eliminovat znečišťující látky nebo jakékoliv poškození životního prostředí, které vzniká v důsledku podnikatelské činnosti. **Investice se dále dělí** do šesti skupin – ochrana a sanace půdy, podzemních a povrchových vod, omezování hluku a vibrací (kromě ochrany pracovišť), ochrana krajiny a biodiverzity (druhá rozmanitost), ochrana proti záření, výzkum a vývoj na ochranu životního prostředí a ostatní aktivity na ochranu životního prostředí, vše podle klasifikace CEPA 2000.

Zdroj: ČSÚ

Ekonomický přínos

Ochrana životního prostředí není spojena pouze s výdaji, ale také s příjmy z tržeb (z prodeje služeb na ochranu životního prostředí a vedlejších produktů) a s úsporami z využití vedlejších produktů, které vznikají při činnostech na ochranu životního prostředí.

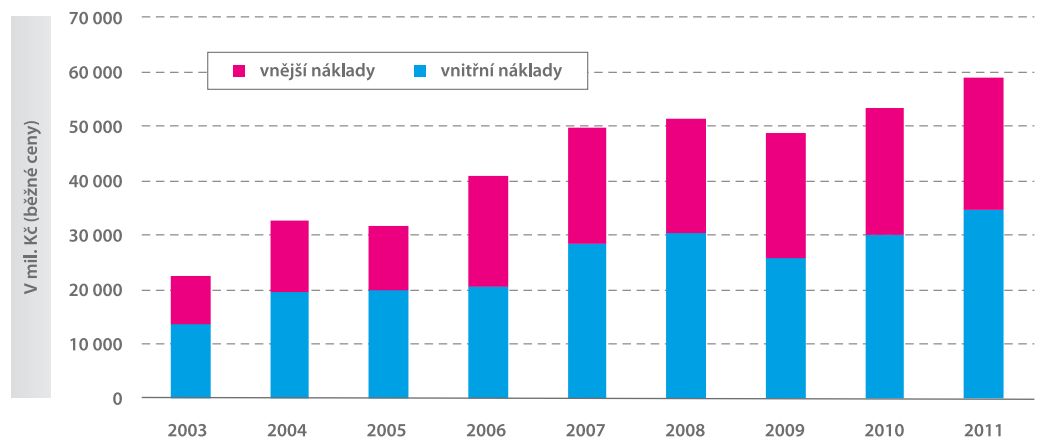
Nejvýznamnější jsou tržby z prodeje služeb a vedlejších produktů (graf 4), které vykazují především specializované firmy zahrnuté do odvětví, pod která spadají činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi. Z grafu 4 je dobře patrný také příspěvek veřejného sektoru (informace od něj ČSÚ získává od roku 2006). Převážná část těchto služeb je poskytována v oblastech nakládání s odpady (v letech 2003–2009 to bylo 68–82 %) a nakládání s odpadními vodami (do 20 %). Tržby z prodeje služeb jsou v ostatních oblastech ochrany životního prostředí velmi nízké.

Odpovědnost úřadu

V roce 2011 bylo přijato nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 691/2011 o evropských environmentálních hospodářských účtech. Z něho vyplývá nutnost zavést systém environmentálních hospodářských účtů jako samostatných satelitních účtů k národním účtům. Tyto účty vypovídají o vzájemném působení faktorů souvisejících s hospodářstvím, domácnostmi a životním prostředím. Nařízení je koncipováno jako modulové a v současné době obsahuje 3 základní moduly – účet emisí do ovzduší, účet materiálových toků a účet environmentálních daní a poplatků. Za jejich pravidelné sestavování je ČSÚ zodpovědný. Účet výdajů na ochranu životního prostředí je v současnosti ve fázi přípravy. Po jeho schválení bude znám seznam ukazatelů, pro které mají být sestavovány a předávány údaje. To s sebou přinese úpravy výkazu ŽP 1-01, které povedou k zefektivnění zjišťování.

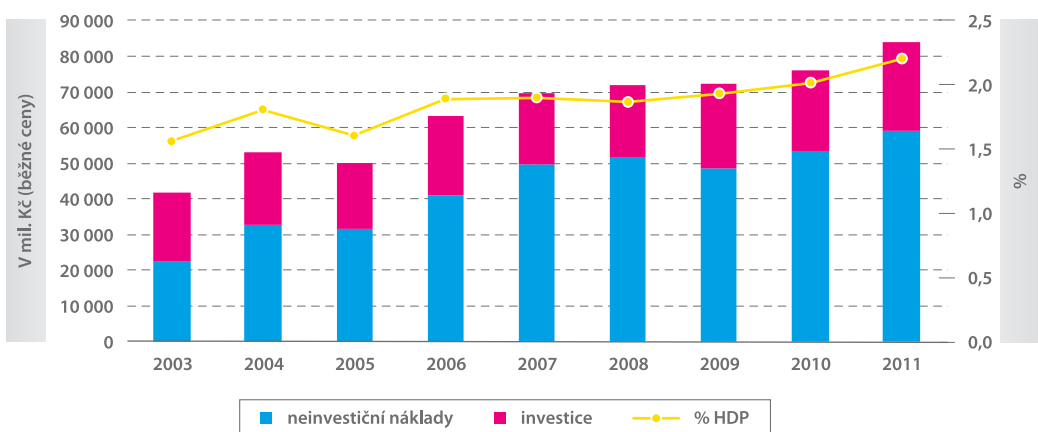
Mírka Valterová Tůmová
oddělení statistiky
životního prostředí

Graf 2 | Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí

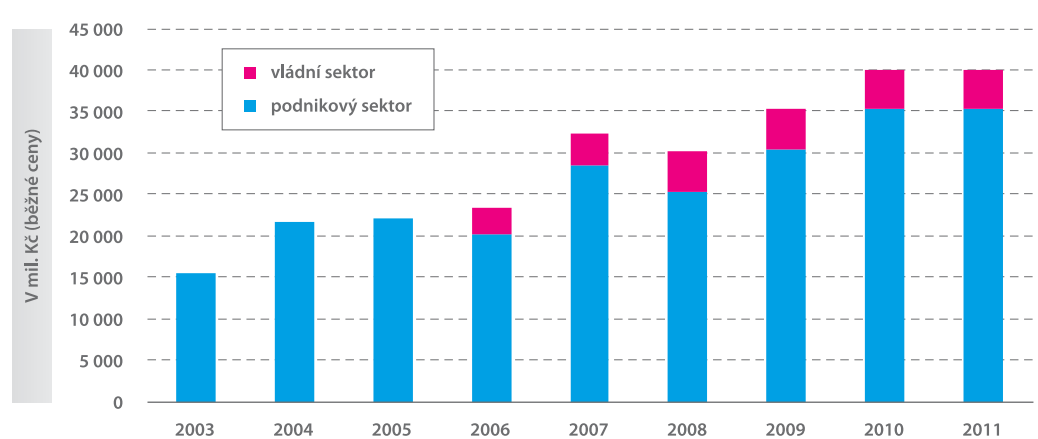

Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí jsou také nazývány běžnými či provozními výdaji, u kterých je hlavním účelem prevence, snížení, úpravy nebo likvidace znečištění a znečišťujících látek nebo další degradace životního prostředí, které vycházejí z výrobního procesu podniku. Z pohledu podniku se tyto náklady dále dělí na: **vnitřní** (vynaložené na činnosti v rámci zpravodajské jednotky, tj. ve vlastní režii – mzdové náklady, platby za spotřebu materiálu a energií, za opravy a udržování atd.) a **vnější** (platby za činnosti provedené dodavatelsky – např. nákup služeb).

Graf 3 | Výdaje na ochranu životního prostředí a jejich podíl na HDP

Graf 4 | Tržby z prodeje služeb na ochranu životního prostředí

Zdroj: ČSÚ